

Beps'in 2 Numaralı Eylem Planı: Hibrit Uyumsuzlukların Etkilerinin Giderilmesi

Beps Action 2: Neutralising The Effects Of Hybrid Mismatch Arrangements

Merve ÖNAL*

Öz

Küreselleşen dünya ekonomisi, bireyler ve şirketler tarafından yapılan uluslararası vergi planlamasının önemli ölçüde artmasına neden olmuştur. Finansal krizlerin kamu maliyesi krizlerine dönüştüğü günümüzde vergi sorunları politik gündemi daha fazla oluşturmaya başlamıştır. Uluslararası vergi işbirliğindeki eksiklikler, endişeleri artırmış ve küresel düzeyde çözüm arayışlarını hızlandırmıştır. Bu kapsamda OECD, uluslararası vergi kurallarındaki eksiklerin giderilmesine yönelik olarak, Matrah Aşındırması ve Karın Kaydırılması Eylem Planı (Base Erosion and Profit Shifting, BEPS) Projesini başlatmıştır. 15 eylem planından oluşan BEPS Projesinin temel amacı; vergilendirme yetkisinin gerçek ekonomik faaliyetle eşleştirilmesi olarak belirtilmektedir. BEPS eylem planları, ülkelerin matrah aşındırma ve kar kaydırma ile mücadele etmesine yardımcı olacak yeni veya güçlendirilmiş uluslararası standartları içermektedir. Söz konusu raporda 2 Numaralı Eylem Planı “Hibrit¹ Uyumsuzluk Düzenlemelerinin Etkilerinin Giderilmesi” konusuna ayrılmıştır. Hibrit uyumsuzluk düzenlemeleri, çok uluslu şirketlerin vergiden kaçınma stratejilerinin önemli itici güçlerinden birisidir ve OECD bünyesinde yürütülen BEPS projesinin odak noktalarından birini oluşturmaktadır. OECD, bu eylem planı ile bir ülkede vergiye tabi olmayan bir gelirin diğer ülkede indirim konusu yapılmasının ve yurtdışında ödenen verginin birden çok kez mahsup edilmesinin önlenmesi yolları ile çifte vergilendirmeme durumunun engellenmesini hedeflemektedir. G20 ve OECD ülkesi olan Türkiye, 2012 yılında OECD/ G20 BEPS projesinin şartlarını yerine getirme taahhüdünde bulunmuştur. Ancak Türkiye, OECD'nin hibrit uyumsuzluklara yönelik tavsiyelerini uygulama konusunda henüz somut bir adım atmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Beps, Atad, Hibrit uyumsuzluklar, Vergiden kaçınma, Küresel ekonomik kriz.

Abstract

Economic globalization has significantly increased international tax planning by individuals and companies. Today, when financial crises turn into public finance crises, tax issues have begun to form

* Hazine Uzmanı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, merve.onal@hmb.gov.tr. (ORCID : 0000-0003-3551-459X).

1 Hibrit kelimesi, sınır ötesi bir faaliyetin iki ülkenin mevzuatları tarafından aynı şekilde ele alınmadığı durumu ifade etmektedir. Remeur, C., Hybrid mismatches with third countries. EPRS | European Parliamentary Research Servicei.2017, s. 2.

the political agenda greater. Deficiencies in the international tax cooperation increased concerns and accelerated the solution seeking at global level. In this context, the OECD launched the Base Erosion and Profit Shifting (BEPS) Project to address the shortcomings of international tax rules. The main objective of the BEPS Project, which consists of 15 action plans, is stated as matching of the taxation authority with real economic activity. BEPS actions plans include new or strengthened international standards to help countries tackle base erosion and profit shifting. The Action 2 in this report is devoted to the “Neutralising the Effects of Hybrid Mismatch Arrangements”. Hybrid mismatch arrangements are a major driver of multinational tax avoidance strategies and one of the focal points of the OECD BEPS project. With this action plan, OECD aims to prevent in a country the deduction of an income item that has not been subjected to tax in another country, and prevent the outcome of methods to credit the paid in a foreign country multiple times as well as obviating double nontaxation. Affiliated to the G20 and the OECD, Turkey has made a commitment to endorse the OECD/ G20 BEPS project since its formal launch in 2012. However, Turkey has not taken a concrete step yet in following the OECD's advices with regard to the hybrid mismatch.

Keywords: *Beps, Atad, Hybrid mismatch, Tax aviodance, Global economic crisis.*

Giriş

Küreselleşen dünya ekonomisi nedeniyle, bireyler ve şirketler tarafından yapılan uluslararası vergi planlaması önemli ölçüde artmaktadır. BEPS ülkelerin vergi kurallarındaki boşlukları ve uyumsuzlukları kötüye kullanan vergi planlaması stratejilerini ifade etmektedir; BEPS ile ülkeler kazançlarını *doğal olmayan biçimde, hiçbir ekonomik faaliyet yapılmayan veya sınırlı ekonomik faaliyette bulunulan düşük vergili veya vergisiz ülkelere* kaydırabilmektedir².

Her bir devletin vergileme konusundaki deneyimleri dikkate alınarak oluşturulmuş olan uluslararası vergilendirme ilkeleri, değişen ekonomik ortama ayak uyduramamaktadır. Bugün artık küresel çaptaki mükellefler, gayrimaddi hakların değer yaratma açısından giderek daha da artan önemi ve bilgi ve iletişim teknolojilerinde hızlı gelişmelerle karakterize olmuş kapsamlı bir ekonomik entegrasyon ile karşı karşıyayız³. “*Son yıllarda, küreselleşme ve çok uluslu şirketlerin uluslararası pazarlara nüfuzu, uluslararası vergiden kaçınma ve kaçakçılığın hızla yükselmesini sağlamıştır. Bu nedenle, ülkeler, birbirleriyle işbirliği ihtiyacı hissetmiştir*”⁴.

Finansal krizlerin kamu maliyesi krizlerine dönüştüğü günümüzde vergi sorunları medya ve siyasiler tarafından daha fazla gündeme alınırken, ülkeler arası vergi işbirliğindeki eksiklikler endişeleri artırmış ve küresel düzeyde çözüm arayışlarını hızlandırmıştır. Bu kapsamda OECD, uluslararası vergi kurallarındaki eksiklerin giderilmesine yönelik bir proje başlatmıştır. Bu proje OECD'ye üye ülkeler tarafından güçlü bir şekilde desteklenmiş ve G-20 ülkeleri başta olmak üzere uluslararası platformda geniş bir destek görmüştür.

2 Yaltı, Billur. BEPS'in Hukuki Araçları: Yumuşak Hukukun İçinde mi, Ötesinde mi? Vergilendirmede Matrah Aşındırma ve Kar Kaydırma. Şubat 2018. Beta Basım ve Yayım. 2015,s 175.

3 OECD, Addressing Base Erosion and Profit Shifting, OECD Publishing, 2013, s. 36-41.

4 Özgenç, A.S. Vergi Anlaşmalarının Kötüye Kullanılması-Anlaşma Alışverişi – On iki levha yayıncılık. 1. Baskı, İstanbul. 2016, s. 39.

“BEPS Eylem Projesi nihai raporları 2015 yılı Ekim ayında kamuoyu ile paylaşılmış ve Kasım ayında G20 Antalya liderler zirvesinde kabul edilmesinin ardından uygulama sürecine geçilmiştir”⁵.

BEPS Projesi, OECD üyesi olan veya olmayan ülkelerde, matrahın aşındırılması ve karın kaydırılmasına karşı 15 adet eylem planını kapsamaktadır. “OECD’nin bu eylem planları, ülkelerin BEPS ile mücadele etmesine yardımcı olacak yeni veya güçlendirilmiş uluslararası standartları içermektedir”⁶.

Barsch’ın da ifade ettiği gibi:

“BEPS Projesi, uluslararası vergi kurallarının tutarlılığını artırmayı, ekonomik işlem ya da faaliyetlerin gerçek mahiyetine – ekonomik yaklaşım ilkesi gereğince – yoğunlaşmalarını sağlamayı ve daha şeffaf bir vergi ortamı oluşturmayı hedeflemektedir”⁷.

Özgenç’in de ifade ettiği üzere:

“Eylem planları belirli bir zaman dilimi içerisinde hayat geçirilmesi gereken bir dizi önlemler grubundan oluşmaktadır. Eylem planlarında, kurumlar vergisinde uluslararası işbiliğinin sağlanması, uluslararası standartların etkinlik ve faydalarının yeniden etkinleştirilmesi, belirlilik ve öngörülebilirlik artarken şeffaflığın sağlanması, kabul edilen vergi politikalarının kurallara dönüşümünü hızlı biçimde sağlanması”⁸ hususları yer almaktadır.

BEPS projesinin hedefine ulaşabilmesi, projede belirtilen önlemlerin ve standartların dünya genelinde eşzamanlı ve ortak bir şekilde uygulanmasına bağlıdır⁹.

Söz konusu Plan’ın 2 Numaralı Eylem Planı “Hibrit Uyumsuzluk Düzenlemelerinin Etkilerinin Giderilmesi” konusuna ayrılmıştır. Hibrit uyumsuzluk düzenlemeleri, çok uluslu kuruluşların vergiden kaçınma stratejilerinin önemli bir itici gücüdür ve bu durum BEPS projesinin odak noktalarından birini oluşturmaktadır.

BEPS projesi bu eylem planı ile bir ülkede vergiye tabi olmayan bir gelirin diğer ülkede indirim konusu yapılmasının ve yurtdışında ödenen verginin birden çok kez mahsup edilmesinin önlenmesi yolları ile çifte vergilendirmeme gibi sorunları engellemenin yollarının bulunmasına yardımcı olmayı hedeflemektedir¹⁰.

5 Erdem, Türk Bakış Açısıyla BEPS: Türkiye’nin Geldiği Yer Nedir? Vergilendirmede Matrah Aşındırma ve Kar Kaydırma. Şubat 2018. Beta Basım ve Yayım, 2015, s. 71.

6 Barsch, AB Vergiden Kaçınmaya Karşı Paket: OECD/G20 BEPS Eylem Planı İle Karşılaştırma. Dolaysız Vergilerin Dolanılmasıyla Mücadelede AB’deki Güncel Durum ve Türkiye. 2018, On İki Levha Yayıncılık. 2017, s. 91.

7 Barsch, s. 91.

8 Özgenç, 2016, s. 62.

9 Erdem, s. 94.

10 Erdem, s. 88.

I. BEPS ve ATAD KAPSAMINDA HİBRİT UYUMSUZLUKLAR

Hibrit uyumsuzluklar, sınır ötesi bir faaliyetin, ilgili ülkelerin vergi sistemleri tarafından farklı şekilde nitelendirilmiş olmaları nedeniyle vergi dışı kalması durumunu beraberinde getirmektedir. Hibrit uyumsuzluklar, verimliliğin azalması, adalet ve şeffaflık ilkelerinin zedelenmesi, vergi gelirlerinin aşınması ve böylece devlet hazinelerinin kayba uğraması gibi pek çok soruna da yol açmaktadır¹¹.

Kazancın, bu kazancı sağlayan ekonomik faaliyetin yapıldığı ülke yerine daha düşük oranlı vergi uygulayan ülkelerde elde edilmiş gibi gösterilmesi nedeniyle devletlerin vergi tabanları aşınmaktadır¹². Uluslararası boyutta hibrit uyumsuzluk düzenlemeleri, kurumlar vergisi özelinde ciddi vergi kayıplarına neden olmaktadır.

Adil bir vergi sistemi, emekten ziyade, sermayenin elde ettiği geliri vergilendirmelidir¹³. Sermayenin vergiden kaçınabilmesi vergi tabanının aşınmasına ve vergi gelirlerini telafi etmek için emek gelirleri üzerinden alınan vergilerin artmasına yol açmaktadır.

Diğer yandan adil olmayan sonuçlar kurumlar vergisi mükellefleri açısından da geçerli olabilir. Sınır ötesi faaliyet gösteren bazı işletmeler, vergi konusunda sahip oldukları uzmanlıklarını kullanarak hibrit uyumsuzluk düzenlemelerinden yararlanmak suretiyle vergi matrahını düşük gösterebilir ve bu alanda oluşan fırsatları kullan(a)mayan küçük ve orta ölçekli işletmeler gibi diğer işletmelerin rekabet edemeyeceği avantajlara sahip olabilir. Belirli bir vergi mükellefi grubunun vergilerini düşürme kabiliyeti olması, diğer mükellefler tarafından haksızlık olarak algılanabilir ve dolayısıyla vergi sistemine duyulan güveni olumsuz etkileyebilir¹⁴.

Ayrıca, hibrit uyumsuzluk düzenlemeleri yatırım kararları üzerinde saptırıcı etkilere de sebep olabilir. Hibrit uyumsuzluklardan yararlanarak vergiden kaçınma amacı güden yatırımcılar kendi ülkeleri yerine sınır ötesi başka ülkeleri tercih edebilir. Ayrıca benzer şekilde normal şartlar altında bir ülkeye yatırım yapacak yabancı sermaye, hibrit uyumsuzluk düzenlemelerinden yararlanma amacıyla başka ülkeleri tercih edebilir. Buna ek olarak, hibrit uyumsuzluklar yeterince şeffaf olmadığı için vergi avantajı sağlayan riskli faaliyetleri de teşvik etmektedir. Dolayısıyla yüksek kaldıraçlı borçlanma işlemleri gibi faaliyetler artmakta ve sonuç olarak finansal istikrarsızlığa katkıda bulunmaktadır¹⁵.

Bütün olarak bakıldığında, hibrit uyumsuzluklar, devletlerin hibrit araçları farklı olarak nitelendirmelerinden kaynaklanmakta ve çifte vergilendirmeme¹⁶ sorununu beraberinde

11 OECD, Hybrids Mismatch Arrangements: Tax Policy And Compliance Issues, 2012, s. 11.

12 OECD, Hybrids Mismatch Arrangements: Tax Policy And Compliance Issues, s. 11.

13 OECD, Hybrids Mismatch Arrangements: Tax Policy And Compliance Issues, s. 12.

14 OECD, Hybrids Mismatch Arrangements: Tax Policy And Compliance Issues, s. 12.

15 OECD, Hybrids Mismatch Arrangements: Tax Policy And Compliance Issues, s. 11.

16 Çifte vergilendirmeme farklı vergi sistemlerinin etkileşimindeki boşluklardan ve bazı durumlarda vergi anlaşmalarının uygulanmasından kaynaklanmaktadır. Çifte vergilendirmeme sonucunda, sınır ötesi yatırımlardan veya faaliyetlerden elde edilen gelir, vergilendirilmeyebilir veya çok düşük vergilere tabi olabilir. Bu durum ülkeler

getirmektedir¹⁷. Hibrit uyumsuzluklar sorununun uluslararası niteliği uluslararası çözümler gerektirmektedir. Hibrit uyumsuzluklarla başa çıkmak için ülkeler; kurumlar, araçlar ve transferlere uygulanan vergi işlemlerindeki farklılıkları ortadan kaldırmalıdır¹⁸. BEPS Projesi; diğer ticari faaliyetleri etkilemeden, bu tür uyumsuzlukların sıklığını azaltmayı amaçlayan ülkelerin iç hukuklarında iyileştirmeler ve hibrit uyumsuzluğu etkisiz hale getirmek için hibrit uyumsuzluk düzenlemelerine yönelik spesifik öneriler içermektedir¹⁹. Getirilen kurallar özellikle, çok uluslu şirketlerin vergiden kaçınarak ya da hibrit uyumsuzluk düzenlemeleri yoluyla çifte vergilendirmeme gibi durumları kullanarak haksız rekabet avantajı elde etmelerini engellemeyi amaçlamaktadır.

OECD'nin 5 Ekim 2015 tarihinde BEPS nihai raporlarını yayınlaması üzerine Avrupa Konseyi, BEPS'e uygun olarak Avrupa Birliği (AB) düzeyinde bu kararlar için ortak, ancak esnek çözümler bulma gereğini vurgulamıştır. Nitekim "AB'de kurumlar vergisinden kaçınma, kamu bütçelerinde her yıl milyonlarca Euro zarar oluşturmakta, vatandaşlar için daha ağır vergi yükü yaratmakta ve kendi kamusal paylarını ödeyen işletmeler için rekabeti bozucu etkiye yol açmaktadır"²⁰. Bu hedefle AB, 2016 yılı Temmuz ayında OECD tavsiyelerinin uygulanmasını amaçlayan ATAD (The Anti Tax Avoidance Directive) uygulamasını kabul etmiştir. ATAD'ın amacı, OECD'nin BEPS ile ilgili tavsiyelerinin AB ülkelerinde koordineli ve tutarlı bir şekilde uygulanmasını sağlamaktır²¹.

BEPS'te yer alan eylem planları tavsiye niteliği taşıyan esnek hukuk kurallarıdır ve yasal olarak bağlayıcı değildir. Ancak tüm OECD ve G20 ülkeleri, zararlı vergi uygulamalarıyla mücadele ve uyumsuzlukların giderilmesi yönünde tutarlı uygulama yapmayı taahhüt ettikleri için, bu ülkelerin eylem planlarını uygulayacakları yönünde bir beklenti vardır. Öte yandan ATAD ile gelen düzenlemeler, AB ülkeleri için bağlayıcıdır ve iç hukuklarına bu düzenlemeleri aktarmaları gerekmektedir.

Bununla birlikte, OECD tarafından getirilen tavsiye niteliğindeki kurallar, devletlerin iç hukuk sistemlerine dahil oldukları aşamaya kadar yumuşak hukuk olmakla birlikte, ülke yasalarına aktarıldığında bağlayıcı hale gelmekte ve katı hukuk niteliğine kavuşmaktadır²². "Bu anlamda

açısından beraberinde gelir kaybını getirmektedir. Detaylı bilgi için bakınız: Vijver A., International double (non-) taxation: comparative guidance from European legal principles, in EC Tax Review, Vol. 24, no. 5. 2015, s. 2.

17 Smith, F., "Asset protection in multinational enterprises – where to now?: Implications for asset protection planning in multinational enterprises from the OECD's work on BEPS", The Multinational Business Review, Vol.22 Issue: 4, 2012, s. 351-371.

18 OECD, Hybrids Mismatch Arrangements: Tax Policy And Compliance Issues, s. 14.

19 OECD, Hybrids Mismatch Arrangements: Tax Policy And Compliance Issues, s. 5.

20 Gökuna, E.D., Türk Vergi Hukuku Mevzuatı ile AB'nin Vergiden Kaçınmaya Karşı Paketi'nin Karşılaştırılması. 2018, On İki Levha Yayıncılık. 2017, s. 121.

21 European Commission, Council Directive Amending Directive (EU) 2016/1164 as regards hybrid mismatches with third countries. Strasbourg, 25.10.2016. 2016, s. 9-10.

22 Küçük E.Ö. Küçük E., Küresel Vergi Yönetimi: Yeni Ortak Hukuka Doğru. Siyaset, Ekonomi Ve Yönetim Araştırmaları Dergisi. Cilt:5, Sayı:5. 2017, s. 41-42.

OECD kural koyucu sıfatını üstlenmiş, bu kurallar şekli açısından yumuşak hukuk, ancak maddi açıdan tıpkı iç hukuk düzenlemesi gerektiren bir AB direktifi gibi de algılanabilmiştir”²³.

ATAD, BEPS'in tamamlanması üzerine kurumlar vergisi istismarına karşı tutarlı bir AB yaklaşımı sağlamak amacıyla hızla kabul edilmiş ve uygulamaya konulmuştur. ATAD'ın hibrit uyumsuz kuralları, hibrit uyumsuzlukların etkilerini gidermeyi amaçlayan OECD'nin BEPS raporunun 2 Numaralı Eylem Planı üzerine inşa edilmiştir²⁴. “ATAD her ne kadar OECD ülkelerince benimsenen eylemlerle birebir uyumlu olmasa da BEPS eylemlerinin uygulamaya konması için ortak bir çerçeve oluşturmayı amaçlamaktadır”²⁵.

ATAD'da başlangıçta hibrit uyumsuzluk düzenlemeleri ile mücadele konusu AB ile sınırlı tutulmuştur²⁶. Bu nedenle ATAD'ın hibrit uyumsuzlukları gidermeye yönelik getirdiği kurallar, OECD tavsiyeleriyle tam olarak uyum göstermemiştir²⁷.

29 Mayıs 2017 tarihinde kabul edilen ATAD II ile AB hibrit uyumsuzluğu kurallarının kapsamı, üçüncü ülkelerle olan hibrit uyumsuzlukları kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Ayrıca sadece hibrit kuruluş ve hibrit finansal araç uyumsuzlukları ile sınırlı olan ATAD'ın kapsamına hibrit transfer uyumsuzluğu, hibrit daimî işyeri uyumsuzluğu, ithal edilen hibrit uyumsuzluklar, ters hibrit kuruluş uyumsuzluğu ve çifte yerleşiklik uyumsuzluğu da dahil edilmiştir²⁸.

BEPS'i tamamlayıcı nitelik taşıyan ATAD, yapılan bu değişiklikler ile BEPS raporunun 2 Numaralı Eylem Planı ile uyumlu hale gelmiştir. Belirli istisnalara tabi olarak, ATAD II ile gelen kuralların bir kısmı için, ülkelerin iç hukuklarına aktarması bakımından ileri tarihler verilmiştir. ATAD II'nin hibrit uyumsuzluk düzenlemelerine yönelik getirdiği kuralların tamamınının 31 Aralık 2022 itibarıyla yürürlüğe girmesi planlanmaktadır²⁹.

A. HİBRİT UYUMSUZLUKLARIN ETKİLERİ

Hibrit Uyumsuzluk düzenlemeleri *indirim ve dahil edilmeme, çifte indirim ve dolaylı indirim ve dahil edilmeme* sorunlarına yol açabilir³⁰. Bu sorunları gidermek için OECD BEPS projesi, en iyi uygulama yöntemlerine ilişkin kurallar sunmakta ve önerilerde bulunmaktadır.

23 Yaltı, s. 184.

24 Venetkoski, L. EU Approach to Elimination of Hybrid Mismatch Arrangements. Analysis under the Objectives of EU Anti-Tax Avoidance Policy. Master's thesis Tilburg University. LLM International Business Tax Law, 2016–2017, ANR 778364. 2017, s. 1.

25 Barsch, s.122-123.

26 Bhogal S., Swanson K. ATAD II: the revised EU rules on hybrid mismatches. 2017, s. 22.

27 Vanik, M. (Reverse) Hybrid Entity Mismatches in EU. Master thesis International Business Taxation Track: International Business Tax Law – Business Organizations and Strategies Tilburg School of Law Tilburg University. 2017, s. 20-21.

28 European Commission, s. 1-11.

29 European Commission, s. 1-11.

30 OECD, Hybrids Mismatch Arrangements: Tax Policy And Compliance Issues, s.7. Ayrıca ATAD II'nin 9'ncü maddesine göre hibrit uyumsuzluklar, çifte indirim veya indirim ve dahil etmeme etkilerini ifade etmektedir.

1. İndirim ve Dahil Edilmeme

Ödeme yapan kişinin ülkesinde yaptığı ödemenin vergi matrahından indirilmesi, karşılığında ödeme alan ülkede ödemenin vergi matrahına dahil edilmemesi, indirim ve dahil edilmeme (Deduction/ No Inclusion, D /NI) sorununu doğurmaktadır³¹.

BEPS Projesi'nin 2 Numaralı Eylem Planı birincil müdahale olarak, yatırımcı kuruluşun (ödeme yapan) ülkesinin indirimi reddetmesini tavsiye etmektedir. Eğer indirim reddedilmezse, ikinci kural olan koruma kuralı devreye girmeli ve alacaklının ülkesi, ödemeleri vergi matrahına dahil etmelidir³².

Hibrit finansal araçlar, hibrit transferler, hibrit kuruluşlar ile daimi işyerleri dahil edilmeden indirim sorununa yol açabilir³³.

2. Çifte İndirim

Yapılan tek bir ödemenin birden fazla ülkede vergi matrahından indirilebilmesi durumunda çifte indirim (Double Deduction, DD) sorunu ortaya çıkmaktadır³⁴. BEPS 2 Numaralı Eylem Planı'na göre birinci kural birincil müdahale olarak ifade edilmekte ve yatırımcının bulunduğu ülkenin indirimi reddetmesi yönünde iken, koruma kuralı olarak geçen ikinci kurala göre, alacaklı kuruluşun bulunduğu ülkenin indirim hakkını reddetmesi gerekmektedir³⁵. Diğer bir ifade ile hibrit uyumsuzluğun çifte indirim yol açtığı ölçüde, birincil müdahaleye göre yatırımcı ülkede, koruma kuralına göre ödemenin yapıldığı ülkede indirim reddedilmelidir.

Hibrit kuruluşlar, çift yerleşik uyumsuzlukları ve daimi işyerleri çifte indirim yol açabilir³⁶.

3. Dolaylı İndirim ve Dahil Edilmeme

Dolaylı indirim ve dahil edilmeme (dolaylı D/ NI) sorunu, üçüncü bir ülkenin yargı alanı ile uyumsuz bir sonuca yol açarak ana hibrit uyumsuzluk kurallarından kaçınmaya yönelik düzenlemeler sonucu ortaya çıkmaktadır³⁷. Bu tür düzenlemeler "içe aktarılan" veya "ithal edilen"

Dolaylı indirim ve dahil edilmeme etkisine ATAD II'de yer verilmemiştir. Bu hususta detaylı bilgi için bakınız: European Commission, s. 1-11.

31 OECD, Preventing the Artificial Avoidance of Permanent Establishment Status, Action 7 – 2015 Final Report, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, OECD Publishing, Paris, 2015, s.17.

32 OECD, Preventing Preventing the Artificial Avoidance of Permanent Establishment Status, Action 7 – 2015 Final Report, s.25-26.

33 HMRC, Updated Guidance – March 2017 1 Intm Guidance Hybrid and Other Mismatches. 2017, s.5.

34 OECD, Preventing Preventing the Artificial Avoidance of Permanent Establishment Status, Action 7 – 2015 Final Report, s.17.

35 OECD, Preventing Preventing the Artificial Avoidance of Permanent Establishment Status, Action 7 – 2015 Final Report, s. 12.

36 HMRC, s.5.

37 OECD, Preventing Preventing the Artificial Avoidance of Permanent Establishment Status, Action 7 – 2015 Final

uyumsuzluklar olarak da bilinmektedir. Bu durumda, BEPS 2 numaralı eylem raporuna göre “hibrit uyumsuzluk düzenlemesinin etkisinin ithal edildiği ülke tarafından indirim reddedilmelidir”³⁸.

Özetle OECD, hibrit uyumsuzlukların neden olduğu vergi sorunlarını önlemek için iki tipte düzenleme önerisinde bulunmaktadır. Birincil müdahale olarak geçen birinci kuralda, *elde edilen gelirin ikamet devletinde vergilendirilmediği durumda kaynak devleti ödemenin tamamen vergi dışı kalmasını engelleyebilmek için ödemenin vergi matrahının tespitinde gider olarak dikkate alınmasına izin verilmemesi söz konusudur*. OECD'nin diğer önerisi olan ve ikinci kural olarak bilinen koruma kuralında ise *eğer kaynak devlet ödemenin gider olarak dikkate alınmasını engellememişse, ikamet devleti elde edilen geliri vergilendirilebilir gelir olarak nitelendirecektir*³⁹.

Hibrit uyumsuzluklar; hibrit kuruluşlar, finansal araçlar ve daimî işyerleri bakımından söz konusu olabilir⁴⁰. En yaygın olarak ortaya çıkan hibrit uyumsuzluk düzenlemeleri örnekleri ve BEPS ile ATAD'ın bu uyumsuzluklara yönelik getirdiği kurallar aşağıda yer almaktadır.

B. HİBRİT UYUMSUZLUK DÜZENLEMELERİ

I. Hibrit Kuruluş Uyumsuzluğu

“Kuruluş” (entity) terimi, bir işin gerçekleştirilebileceği her tür yasal organizasyon anlamına gelmektedir. Bir kuruluş vergisel açıdan değerlendirildiğinde şeffaf veya opak (şeffaf olmayan) durumdadır. Bir kuruluş kurumlar vergisine tabi olduğunda opak, kurumlar vergisine tabi olmayıp ortaklığın sahiplerinin vergiye tabi olduğu durumda ise şeffaftır⁴¹.

Bir kuruluşun, bir ülke tarafından şeffaf ve bir başka ülke tarafından opak bir şekilde işlem görmesi durumunda *hibrit kuruluş uyumsuzluğu* ortaya çıkmaktadır. Kuruluşun yer aldığı ülkede vergisel açıdan opak bir şekilde işlem görmesi halinde, kuruluşun vergi matrahından gider veya zararları indirilebilir. Aynı kuruluşun, başka bir ülkede bulunan hisse senedi sahibinin ülkesi tarafından şeffaf olarak kabul edilmesi durumunda; bu ödemeler, giderler veya zararlar, hisse senedi sahibinin vergi matrahından da indirilebilir. Bu durum çifte indirim yolu açmaktadır⁴².

Report, s.17.

38 OECD, Neutralising the Effects of Hybrid Mismatch Arrangements, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, OECD Publishing, s. 15.

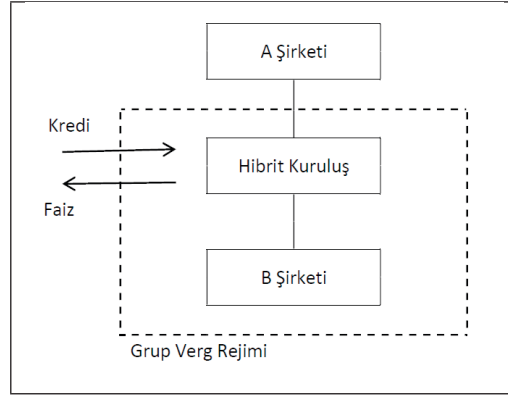
39 Ferhatoğlu, E., BEPS Projesinin Vergi Anlaşmaları Hukukunda Hibrit Finansal Araç Sorununa Etkisi. Vergi Sorunları Dergisi. Sayı: 326 2015, s. 27-28.

40 HMRC, s.5.

41 Detaylı bilgi için bakınız: Armağan, R. Türkiye’de Gelir ve Kurumlar Vergisi Oranlarında İndirimin Vergi Gelirleri Üzerine Etkileri. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi 2007, s.231; Bilici, N. 2011. Vergi Hukuku. Seçkin Yayıncılık. Hukuk Kitapları Dizisi. 26. Baskı, 2011, s. 207-210.

42 OECD, Hybrids Mismatch Arrangements: Tax Policy And Compliance Issues March, s.8.

Şekil 1: Hibrit Kuruluş ve “Çifte İndirim” Sorunu⁴³

Şekil 1’de hibrit kuruluş uyumsuzluğu sonucunda oluşan çifte indirim sorunu gösterilmektedir. A ülkesindeki ana şirket (A Şirketi), B ülkesinde yer alan bir şirketi (B Şirketi’ni) dolaylı olarak elinde bulundurmaktadır. A Şirketi ve B Şirketi arasında bulunan hibrit kuruluş, A ülkesinde şeffaf olarak nitelendirilmektedir ve vergiden muaf tutulmaktadır. B ülkesinde ise söz konusu hibrit kuruluş opak olarak nitelendirilmekte ve kurumlar vergisi mükellefi kabul edilmektedir.

Hibrit kuruluş, B Şirketi’nin hisselerini satın almaktadır ve almış olduğu borcun karşılığında faiz ödemektedir. Faiz ödemesi dışında herhangi bir gelir veya gideri bulunmamaktadır. Hibrit kuruluşun net zararı B Şirketi’nin karından mahsup edilebilecektir. A ülkesinde ise hibrit kuruluş vergiden muaf kabul edildiği için, A Şirketi faiz giderlerini indirim konusu yapılabilecektir. Sonuç olarak hibrit kuruluşun ödediği faiz, her iki ülkede de çifte indirime yol açmaktadır. Çifte indirime yol açan hibrit uyumsuzluk durumunda, birincil kural yalnızca ana şirketin (yatırımcının) bulunduğu ülkede indirimin reddedilmesi yönündedir. Bu kuralın gerçekleşmemesi durumunda alacaklının bulunduğu ülke indirimi reddetmelidir⁴⁴.

Hibrit kuruluş uyumsuzluğu dahil edilmeksizin indirime de yol açabilir. Örneğin bir kuruluş, faaliyet gösterdiği ülkede opak olarak işlem görürse, o kuruluşdaki hisse senedi sahibine ödenen faiz, vergi matrahından indirilebilir. Bununla birlikte aynı kuruluş, hisse senedi sahibinin mukimi olduğu ülkede şeffaf olarak değerlendirilirse, ödenen faiz hisse senedi sahibinin vergilendirilebilir gelirine dahil edilmeyecektir. İndirim ve dahil edilmeme durumunda birincil kural ana şirketin ülkesinin indirimi reddetmesi, koruma kuralı ise alacaklının ülkesinin ödemeyi vergi matrahına dahil etmesi şeklindedir⁴⁵.

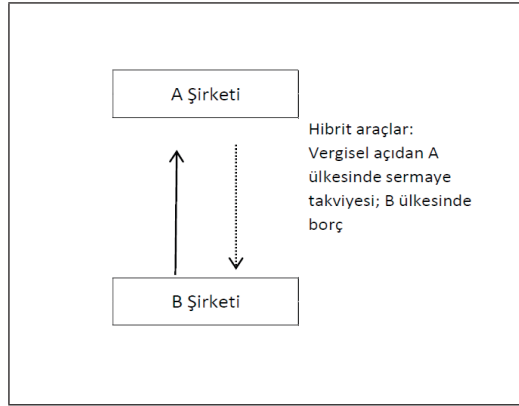
43 OECD, Hybrids Mismatch Arrangements: Tax Policy And Compliance Issues March, s.8.

44 OECD, Hybrids Mismatch Arrangements: Tax Policy And Compliance Issues March, s.8.

45 OECD, Preventing Preventing the Artificial Avoidance of Permanent Establishment Status, Action 7 – 2015 Final Report, s.68.

2. Hibrit Finansal Araç Uyumsuzluğu

Bir finansal araca uygulanan vergi işlemi iki ülke arasında farklılık gösteriyorsa, hibrit finansal araç uyumsuzluğu oluşur. Finansal araçların ilgili ülkelerde vergisel açıdan farklı işlemlere tabi olması, sıklıkla bir ülkede borç (alacak hakkı), diğer ülkede ise öz kaynak (şirket hakkı) olarak görüldüğünde ortaya çıkmaktadır⁴⁶. Bu durumda, borcun faiz gideri vergi matrahından indirilmekte, kar payı ise vergiden muaf olarak kabul edilmektedir⁴⁷. Bu nedenle finansal varlığın borç mu, yoksa öz kaynak mı olduğunun *belirlenmesi elde edilen kazancın niteliğinin ve uygulanacak düzenlemenin saptanması bakımından son derece önemli olmaktadır*⁴⁸.

Şekil 2: Hibrit Araç İle “İndirim/ Dahil Etmeme”⁴⁹

Şekil 2’de gösterilen örnekte, B ülkesinde mukim olan B Şirketi, A ülkesinde mukim olan A Şirketi tarafından, A ülkesinde öz kaynak, B ülkesinde ise borç olarak nitelenen bir araçla finanse edilmektedir. Bu ödemeler, B ülkesi vergi kanunu kapsamında B Şirketi için borç olarak kabul edilmekte ve faiz giderleri vergi matrahından indirilmektedir. Aynı ödeme, A ülkesinde vergiden muaf kâr payı olarak kabul edilmektedir. Sonuç olarak, B ülkesinde, A ülkesinde dahil edilen bir gelir olmaksızın net bir indirim ortaya çıkmaktadır. Böylece her iki ülkede vergi avantajı elde edilmektedir. Burada, yatırımcı kuruluşun (A) ülkesinin indirimi reddetmesi, aksi takdirde alacaklının ülkesinin (B ülkesi), ödemeleri vergi matrahına dahil etmesi gerekmektedir⁵⁰.

46 OECD, Hybrids Mismatch Arrangements: Tax Policy And Compliance Issues March, s.7.

47 OECD, Neutralising the Effects of Hybrid Mismatch Arrangements, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, OECD Publishing, s.34.

48 Ferhatoğlu, s.19.

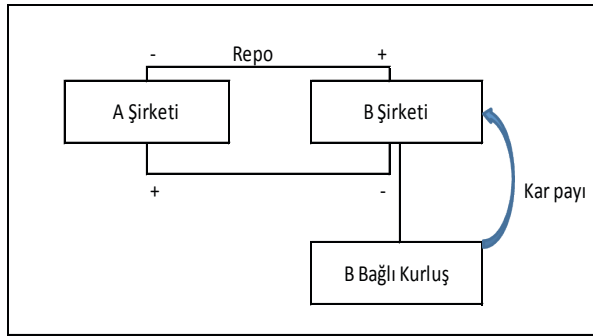
49 OECD, Hybrids Mismatch Arrangements: Tax Policy And Compliance Issues March, s.9.

50 OECD, Hybrids Mismatch Arrangements: Tax Policy And Compliance Issues March, s.9.

3. Hibrit Transfer Uyumsuzluğu

Hibrit transfer uyumsuzluğu aslında hibrit finansal araç uyumsuzluğunun bir alt türüne örnek teşkil etmektedir. Bir ülkenin mevzuatı açısından bir varlığın sahipliğinin transferi, başka bir ülkenin mevzuatı açısından farklı bir şekilde, genellikle teminatlandırılmış bir kredi olarak görülebilir⁵¹.

Bir kimsenin hisselerini 12 ay sonra geri iade edilmesi şartıyla başka bir tarafa satması ve aradaki bu süre içinde devralanın hisselerine ilişkin bir temettü ödenmesi halinde hibrit transfer uyumsuzluğu ortaya çıkmaktadır. Bir ülke, transfer edilen araçtaki temel getiri ile bağlantılı bir ödemeyi indirebilir gider olarak ele alırken, diğer ülke, söz konusu varlığa karşılık olarak aynı tutarı vergiden muaf kabul edebilir. Şeklen, hisselerin mülkiyeti devredilmiştir ve bu nedenle devralan temettüden yararlanan kişi olarak kabul edilmektedir. Esasında, transfer eden hisseleri gerçekten satmamıştır ve bu nedenle temettünün maliki veya intifa hakkı sahibi olarak değerlendirilebilir. Bu durum indirim ve dahil edilmemeye yol açabilir⁵².

Şekil 3: Hibrit Transfer Uyumsuzluğu⁵³

Yukarıdaki şekilde, B ülkesinde mukim olan B Bağlı Kuruluşu, A ülkesinde mukim olan A Şirketi'ne bağlıdır. A ve B Şirketi, A şirketinin hisselerini gelecekteki bir tarihte karşılaştırılmış bir fiyattan geri satın almak üzere satması üzerinde anlaşma yapmaktadır, diğer bir ifade ile repoya girmektedir. A Şirketi, B Bağlı Kuruluşu'nun hisselerini B Şirketi'ne satmaktadır. Satış ve geri alım arasında, B Bağlı Kuruluşu, B şirketine sabit bir oranda kâr payı ödemesinde bulunmaktadır. Reponun A Şirketi'ne olan net maliyeti, indirilebilir bir finansman maliyetidir. A Şirketi'nin maliyeti, B Bağlı Kuruluş tarafından B şirketine ödenen ve B Şirketi'nde tutulan temettü tutarlarını içerir. B Ülkesinde temettü ödemeleri, vergi indirimi sağlayacaktır. B Şirketi

51 OECD, Hybrids Mismatch Arrangements: Tax Policy And Compliance Issues March, s.7.

52 HMRC, s. 4.

53 OECD, Neutralising the Effects of Hybrid Mismatch Arrangements, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, OECD Publishing, s.35.

aynı zamanda hisselerin gelecekte A Şirketine devredilmesini, hisselerin gerçek satışı olarak değerlendirir ve hisse senedi katılma veya sermaye kazancı için herhangi bir kazanımı vergiden muaf tutabilir. Bu nedenle, repo işleminin birleşik etkisi, repo kapsamında yapılan toplam ödemelerin A şirketi için bir indirim, B Şirketi için dahil edilmeme ile sonuçlanmaktadır⁵⁴. Bu durumda, temel kural, yatırımcının (ödeme yapan) mukim olduğu ülkede indirimin reddedilmesidir. İndirimin reddedilmemesi halinde kural, ödemenin, ödemeyi yapan ülkenin vergi matrahına dahil edilmesidir⁵⁵.

4. Hibrit Daimi İşyeri Uyumsuzluğu

Bir vergi mükellefinin başka bir ülkede yürüttüğü faaliyetlerin, faaliyetin yürütüldüğü ülke tarafından daimi bir işyeri aracılığıyla sürdürülmediği, vergi mükellefinin mukimi olduğu ülke tarafından ise diğer ülkede daimi bir işyeri aracılığıyla sürdürüldüğü kabul edildiğinde hibrit daimi işyeri uyumsuzluğu ortaya çıkabilir⁵⁶.

Hibrit daimi işyeri uyumsuzluğu çifte indirim sorununa neden olabilir. Bir ödeme, gider veya zararın, hem vergi mükellefinin ikamet ettiği ülkede hem de (ödeme, gider veya zararın mahsup edilebileceği) hibrit daimi işyerinin bulunduğu ülkede vergilendirilebilir matrahtan indirilebilmesi durumunda çifte indirim oluşmaktadır. Vergi mükellefinin mukim olduğu ülkede indirim reddedilmelidir. İndirim ve dahil edilmemeye yol açıldığı durumda ise, vergi mükellefinin mukim olduğu ülke, bu daimi işyerine atfedilen geliri dahil etmeli bir başka ifade ile vergiden muaf tutmamalıdır.

5. İçte Aktarılan Hibrit Uyumsuzluklar

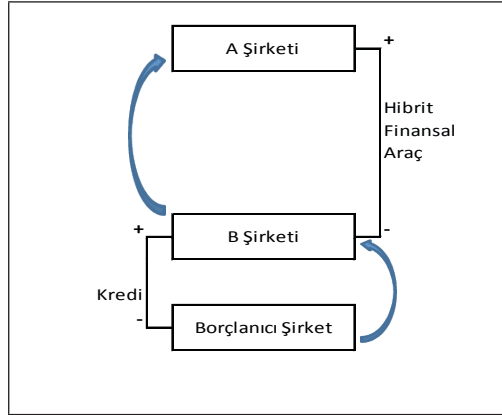
İki ülke arasında ortaya çıkan hibrit uyumsuzlukların etkisi, hibrit uyumsuzlukları gidermeye yönelik kuralların etkinliğini zayıflatan hibrit olmayan bir finansal aracının kullanılmasıyla başka bir ülkeye kaydırılabilir (veya ithal edilebilir). İçte aktarılan hibrit uyumsuzluklar (imported mismatches) diğer bir ifade ile ithal edilen hibrit uyumsuzluklar, yatırımcı ve aracı ülkelerde etkili hibrit uyumsuzluk kurallarının bulunmamasına ve daha sonra ödemede bulunanın ülkesine aktarılacak vergi sonuçlarında uyumsuzluğun yaratılmasına dayanmaktadır⁵⁷.

54 OECD, Hybrids Mismatch Arrangements: Tax Policy And Compliance Issues March, s.35.

55 OECD, Hybrids Mismatch Arrangements: Tax Policy And Compliance Issues March, s.37.

56 EY Global Tax Alert Library. ECOFIN agrees on Directive addressing hybrid mismatches with non-EU countries. 2017, s. 3.

57 OECD, Neutralising the Effects of Hybrid Mismatch Arrangements, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, OECD Publishing, s.59.

Şekil 4: Hibrit Finansal Araç ile İçte Aktarılan Uyumsuzluk⁵⁸

Şekildeki örnekte, B Şirketi A Şirketi'nin yüzde yüz bağlı kuruluşudur. A Şirketi B Şirketi'ne hibrit bir finansal araç kullanarak borç vermektedir. A Şirketi bu araç aracılığıyla B Şirketi'ni finanse etmektedir ve ardından B Şirketi ile C ülkesindeki Borçlanıcı Şirkete borç vermektedir (hibrit olmayan finansal araç)⁵⁹. Ne A ne de B Ülkesinde hibrit uyumsuzluk kuralları vardır, C ülkesi hibrit kurallarına uyan tek ülkedir. Hibrit finansal araç kapsamındaki ödemeler A Ülkesi kanunları uyarınca vergiden muaf tutulurken, B Ülkesi kanunlarına göre vergi matrahından indirilebilir. Hibrit olmayan finansal araç kapsamındaki ödemeler ise B ülkesindeki düzenlemeler uyarınca B Şirketi tarafından elde edilen gelire dahil edilmektedir. B Şirketi'ne gelir ve indirim birbirini nötrlemektedir (çünkü verilen krediden elde edilen gelir, hibrit araç üzerindeki indirimle eşittir). Borçlanan şirketin mukim olduğu C ülkesindeki düzenlemelere göre de borçtan dolayı ödenecek faizler indirilebilir giderlerdir. Diğer yandan A Ülkesi finansmanı kar payı olarak değil de hisse senedi olarak değerlendirdiği için A Şirketi'ne gelir dahil edilmemektedir⁶⁰.

Sonuç olarak, A ve C Ülkeleri arasında dolaylı indirim ve dahil edilmeme sorunu ortaya çıkmaktadır. Burada Borçlanıcı Şirketin (hibrit uyumsuzluğun aktarıldığı C ülkesinin) indirimi reddetmesi gerekmektedir⁶¹.

58 OECD, Neutralising the Effects of Hybrid Mismatch Arrangements, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, OECD Publishing, s.59.

59 OECD, Neutralising the Effects of Hybrid Mismatch Arrangements, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, OECD Publishing, s.60.

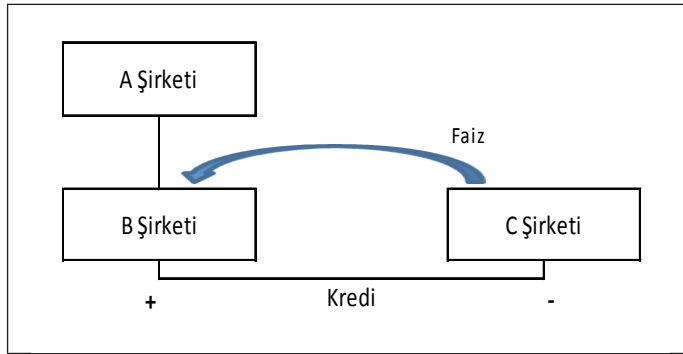
60 English, B., Woodhouse, M., Addressing hybrid mismatch arrangements A Government discussion document. First published in September 2016 by Policy and Strategy, Inland Revenue, PO Box 2198, Wellington 6140. 2016, s. 69.

61 English, Woodhouse, s. 69-70.

6. Ters Hibrit Kuruluş Uyumsuzluğu

Ters hibrit kuruluş uyumsuzluğu durumunda, normal hibrit kuruluş uyumsuzluğunun tersi bir durum mevcuttur. Bu durumda, hibrit kuruluş yabancı yatırımcı/alacaklı tarafından opak, kuruluşun bulunduğu ülkede ise şeffaf olarak kabul edilmektedir. Böyle bir durumda, ana şirket yerleşik olduğu ülkede, vergilendirilebilir bir kuruluştur. Ters hibrit kuruluş uyumsuzluğunun temel unsurlarından biri, hibrit kuruluşun – sınırlı ortaklığın ana şirkete herhangi bir ödeme yapmamasıdır⁶².

Şekil 5'teki örnekte, A Ülkesinde yerleşik bir şirket olan A Şirketi (yatırımcı ülkesi), B Ülkesinin (ters hibrit kuruluşun olduğu ülke) yasaları uyarınca kurulmuş bir yabancı ülkedeki bağlı kuruluşu olan B Şirketi'ndeki hisselerin tümüne sahiptir. B Şirketi, B Ülkesi yasaları uyarınca vergisel açıdan şeffaf olarak değerlendirilir, ancak A ülkesi yasaları uyarınca ayrı bir vergilendirilebilir varlık olarak görülür. C Ülkesinde mukim bir şirket olan C Şirketi (ödemede bulunan), B ülkesinden borç alır ve karşılığında faiz öder. Ne yatırımcı (A ülkesi) ne de kuruluşun bulunduğu ülke (B ülkesi) ödemeyi yerleşik bir kimsenin geliri olarak görmektedir. Her iki ülke de geliri, diğer ülkenin mukimi tarafından elde edilen gelir olarak kabul etmektedir⁶³. Ters hibrit kuruluş için yapılan ödemeler, ödeme yapanın ülkesi (C Ülkesi) yasalarına göre indirilebilir. Ancak bu ödeme yatırımcının (A) veya kuruluşun bulunduğu ülkenin (B) yasalarına göre gelir olarak dahil edilmezse, dahil edilmeden indirim neden olabilir⁶⁴.

Şekil 5: Ters Hibrit Kuruluşa Ödeme Yapılması⁶⁵

Çifte indirim neden olduğu ölçüde indirim, ana şirketin olduğu ülkede (A ülkesi) aksi takdirde, ödeme yapanın ülkesinde (C ülkesi) reddedilecektir⁶⁶. İndirim ve dahil edilememe durumunda

62 Vanik, 2017, s. 15.

63 OECD, Neutralising the Effects of Hybrid Mismatch Arrangements, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, OECD Publishing, s. 46.

64 English, B., Woodhouse, M. Addressing hybrid mismatch arrangements A Government discussion document. First published in September 2016 by Policy and Strategy, Inland Revenue, PO Box 2198, Wellington 6140. 2016, s. 1.

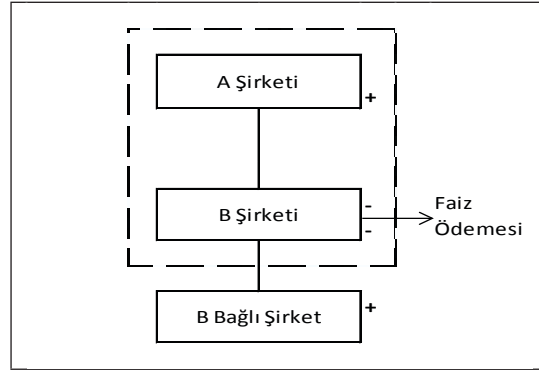
65 English ve Woodhouse, 2016, s. 1.

66 English ve Woodhouse, s. 1.

ise ödeme yapanın ülkesi, böyle bir ödeme için indirim ve dahil edilmemeye yol açtığı ölçüde bir indirimi reddedecektir⁶⁷.

7. Çifte Yerleşiklik Uyumsuzluğu

Vergi mükellefinin çifte yerleşik (dual residents) olması durumunda çifte indirim meydana gelebilir.

Şekil 6: Çifte Yerleşiklik Uyumsuzluğu⁶⁸

Şekil 6'daki örnekte, A şirketi (A Ülkesinde anonim ve mukim vergi mükellefi olan bir şirket) B şirketinde (B Ülkesinde anonim, ancak A Ülkesinde ve B Ülkesinde mukim vergi mükellefi olan bir şirket) tüm hisselerine sahiptir. B şirketi, B Bağlı Şirketteki (B Ülkesinde anonim ve mukim vergi mükellefi olan bir şirket) hisselerin tümüne sahiptir. B Şirketi, hem A Ülkesinde hem de B Ülkesinde ikamet ettiği için, her iki ülkede de küresel ölçekte elde ettiği net gelirleri üzerinden vergiye tabidir, her iki ülkeden elde ettiği gelirlerin vergilerini konsolide etmektedir. B ülkesi vergi konsolidasyonu (vergi borçlarının birleştirilmesi) ile net zararı diğer yerleşik şirkete bırakabilir. B Şirketi bir bankadan borç alıp karşılığında faiz ödediğinde, vergi konsolidasyonu B Şirketi'ne vergi avantajı sağlamak ve A ve B Ülkelerinde elde ettiği gelirlerden faiz giderini ayrı ayrı indirebilmesine imkan tanımaktadır. Dolayısıyla bu durum çifte indirim yol açmaktadır⁶⁹.

Ana şirketin bulunduğu ülke (A ülkesi), böyle bir ödeme için yinelenen indirimi çifte indirim yol açtığı ölçüde reddetmelidir. Ana şirketin bulunduğu ülke uyumsuzluğu etkisiz hale getirmese, ödeyenin bulunduğu ülke (B ülkesi) bu tür bir ödemeyi çifte indirim yol açtığı tutarda indirilmesini reddetmelidir⁷⁰.

67 OECD, Preventing Preventing the Artificial Avoidance of Permanent Establishment Status, Action 7 – 2015 Final Report, s.49.

68 European Commission, s. 6.

69 European Commission, s. 6; OECD, 2014, s. 55.

70 OECD, Preventing Preventing the Artificial Avoidance of Permanent Establishment Status, Action 7 – 2015 Final

II. TÜRKİYE'DE HİBRİT UYUMSUZLUKLARA YÖNELİK DÜZENLEMELER

G20 ve OECD ülkesi olan Türkiye, 2012 yılında OECD/ G20 BEPS projesinin şartlarını onaylama taahhüdünde bulunmuştur⁷¹. 2015 yılı G20 Antalya zirvesinde ise diğer G20 ülkeleri ile birlikte Türkiye, BEPS projesini onaylamıştır.

OECD BEPS Projesi öncesinde mevzuatımızda hibrit uyumsuzluklara yönelik herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.

Bununla birlikte Ateş'in de ifade ettiği gibi:

“Türkiye'nin BEPS projesini uygulama taahhüdünde bulunmasından sonra da bu konuda bir adım atılmamıştır. Dolayısıyla, Türk vergi sisteminin, BEPS projesi öncesi veya sonrasında, hibrit uyumsuzluk düzenlemelerinin etkisiz hale getirilmesine ilişkin 2 Numaralı Eylem Planı maddeleriyle uyumluluğunu tartışmak mümkün değildir”⁷².

Diğer yandan hibrit uyumsuzluk düzenlemeleri ile yakın ilişkili olan daimi işyeri kavramı üzerinden bir değerlendirme yapılabilir. “Şirketlerdeki daimi işyerleri, özellikle çok uluslu şirketler için uyumsuzluk fırsatları sağladıkları için genellikle vergi planlama düzenlemelerinde hibrit kuruluşlara alternatif olarak kullanılmaktadır”⁷³.

Ticari kazançların vergilendirilebilmesinde ölçüt olarak OECD Modelinin üzerine inşa edildiği temel ilke uyarınca “daimi işyeri” kavramı kullanılmaktadır⁷⁴. OECD Model Anlaşmasının 5. Maddesinin 1. Fırcasında yer alan “işyeri” tanımı, “Bir teşebbüsün ticari faaliyetinin kısmen veya tamamen aracılığıyla sürdürüldüğü bir sabit iş yerini” ifade etmektedir. Bu tanıma göre, bir işyerinin varlığından bahsedilebilmesi için iş yapılan bir yer ve iş yapılan yerin belli bir coğrafi konumu bulunmalıdır⁷⁵. Ancak dijitalleşme ile birlikte, fiziki anlamda işyeri şartını taşımadan faaliyette bulunulabilmesi, daimi işyeri kapsamına girmeyi önlemekte ve vergiden kaçınmaya imkan vermektedir. OECD'nin BEPS raporunun 7 Numaralı Eylem Planı *Daimi işyeri Statüsünden Kaçınmanın Önlenmesi*'ne ayrılmıştır⁷⁶. Bu raporda daimi işyeri tanımında değişikliklere gidilmiştir.

Türkiye'de daimi işyeri kavramı hakkında henüz herhangi bir düzenleme uygulamaya konulmamış olmakla birlikte, Vergi Usul Kanunu Tasarısı taslağında daimi işyeri kavramı güncellenmiştir.

Report, s.67.

71 Ates, L., Assessing BEPS: Origins, Standards, and Responses – Turkish Report for the 2017 Annual IFA Congress, Rio De Janeiro, Brazil (November 15, 2016). IFA Cahiers de Droit Fiscal International, Vol. 102A. 2017, s. 767.

72 Ates, s. 780.

73 HMRC, s. 6.

74 Detaylı bilgi için bakınız: Akçaoğlu, E.. BEPS Eylem 7: İşyeri Statüsünden Yapay Yollarla Kaçınmanın Önlenmesi, Uluslararası Vergi Hukuku Konferansları Serisi 5 Vergilendirmede Matrah Aşındırma ve Kar Kaydırmanın (BEPS) Önlenmesi: Politika, Hukuk, Eylem. Konuşma Metni. 2015, s. 329.

75 Akçaoğlu, s. 330.

76 AB, ATAD uygulamasında daimi işyeri eylem planları arasında yer almamakla birlikte ATAD II'de hibrit düzenlemesi ile birlikte ele alınmıştır.

Buna göre taslakta yer alan 129 ve 130. maddelerde⁷⁷ iş yeri ve elektronik ortamda işyeri yer almaktadır. Taslakta yer alan 129. maddeye göre elektronik ortam işyeri tanımına dahil edilmiştir. Bu maddeyi takip eden 130. Madde elektronik ortamda işyeri başlığını taşımaktadır.

Bu düzenleme ile birlikte, bir ülke tarafından coğrafi konumu bulunmadığı için daimi iş yeri olarak kabul edilmeyen bir kuruluşun diğer ülke tarafından daimi iş yeri olarak kabul edilmesi sonucunda oluşan hibrit uyumsuzlukların önlenmesi sağlanmaktadır. Bu nedenle Vergi Usul Kanunu Tasarısı taslağının zaman kaybetmeden hayata geçirilmesinde yarar görülmektedir.

OECD öncülüğünde ortaya çıkan BEPS projesinin, vergi önceliklerimiz arasına doğru ve dengeli bir şekilde konumlandırılması gerekmektedir. Türkiye'nin çok daha acil çözüm bekleyen, daha önemli vergi sorunları olduğu da unutulmamalıdır⁷⁸. Dolayısı ile “*asgari standartlar ve öneriler, ekonomik etkileri bakımından kapsamlı olarak incelenmeli, mümkün olduğu ölçüde etki analizleri yapılmalı, yerel ve uluslararası olumlu sonuçları, mükelleflere ve idareye getirdiği yük ve yükümlülüklerle uyumlu olduğu ölçüde mevzuata dönüştürülmelidir. Konulara sadece kanunlar ve anlaşmalar çerçevesinde de bakılmamalı, BEPS farkındalığının mükellef, vergi inceleme elemanları ve yargı nezdinde yaratacağı tereddütlerin ayrıntılı ikincil düzenlemeler yoluyla giderilmesine ve açıklığa kavuşturulmasına çalışılmalıdır*”⁷⁹.

III. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Vergi, ülkelerin kendi egemenlik alanlarında yer alan bir iç mesele olmakla birlikte, ekonomik dünya küreselleştikçe ve giderek bütünleştikçe, ülkelerin vergi sistemleri arasındaki etkileşim kaçınılmaz hale gelmiştir. Özellikle çok uluslu şirketler ülkelerin vergi sistemlerindeki farklılıklardan yararlanarak vergiden kaçınmaya çalışmaktadır. Bu durum vergi sisteminin adil, etkili ve şeffaf olmasının önünde engel teşkil etmektedir. Nitekim hibrit uyumsuzluklar, birden fazla vergi sistemi arasındaki etkileşim sonucunda gerçekleşmektedir. Ülkelerin farklı nitelendirme sorununu ortadan kaldırmak için, iç vergi yasalarının uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir. Bu noktada, ülkelerin birbiriyle uyumlu düzenlemeler yapması yönünde uluslararası platformda

77 Vergi Usul Kanunu Taslağı'nda yer alan daimi işyeri ile ilgili maddeler:

“MADDE 129 - (1) İş yeri, mağaza, yazıhane, idarehane, muayenehane, imalâthane, şube, satış yeri, atölye, depo, laboratuvar, sergi ve teşhir salonu, eğitim ve kurs yerleri, ev ofis, müzayede salonu, otel, kahvehane, eğlence ve spor yerleri, tarla, bağ, bahçe, çiflik, hayvancılık tesisleri, dalyan ve voli mahalleri, tuzla, taş ve maden ocakları, şantiyeler, yük ve yolcu taşıma araçları, vapur büfeleri, mobil araçlar, elektronik ortam veya alanlar gibi ticari, sınai, zirai veya mesleki bir faaliyetin icrasına tahsis edilen veya bu faaliyetlerde kullanılan yerdir.

MADDE 130 - (1) İnternet, ekstranet, intranet ya da benzeri bir telekomünikasyon ortam veya aracının ticari, sınai veya mesleki faaliyete tahsis edilmesi veya bu faaliyetlerde kullanılması durumunda elektronik ortamda iş yeri oluşur.

(2) Maliye Bakanlığı, elektronik ortamda oluşan iş yerlerinin kapsamına ve mükellefiyetle ilgili ödevlerin yerine getirilmesine ilişkin hususları belirlemeye, elektronik ortamda oluşan işyerleri vasıtasıyla mal veya hizmet temininde ya da bunların bedelinin ödenmesinde aracılık yapan kişiler ile mal veya hizmetin alıcılarını ilgili vergilerin ödenmesinden müteselsilen sorumlu tutmaya ve uygulamaya ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.” Detaylı bilgi için bakınız: Vergi Usul Kanunu Tasarısı.

78 Güngör, A.F., Vergi Mükelleflerinin Bakış Açısıyla BEPS: Mükellefin Beklentileri Neler Olabilir? Vergilendirmede Matrah Aşındırma ve Kar Kaydırma. Şubat 2018. Beta Basım ve Yayım. 2015, s. 154.

79 Güngör, s. 154.

kurallar belirlenmesi ve uygulanması büyük önem arz etmektedir. OECD, BEPS raporunda yer alan tavsiyeleriyle, farklı yargı bölgeleri arasındaki vergi uygulamalarındaki farklılıklardan kaynaklanan hibrit uyumsuzluk düzenlemelerinin etkisini düzeltmeyi amaçlamaktadır. AB, OECD'nin tavsiyeleri doğrultusunda hazırlanan ATAD uygulaması ile Birlik içindeki ülkelere hibrit uyumsuzluklara yönelik uygulaması gereken kurallar getirmektedir. Türkiye ise, OECD tavsiyelerini uygulama konusunda taahhütte bulunmuş olmakla birlikte hibrit uyumsuzluklara yönelik henüz somut bir adım atmamıştır. Türkiye kendi öncelikli vergi sorunlarını ihmal etmeden BEPS projesinin gerekliliklerine yönelik mevzuat düzenlemelerini hayata geçirmeli ve uygulanmasını gözetlemelidir. Türkiye'nin önünde bu alanda kat edilmesi gereken uzun bir yol bulunduğu söylenebilir. Bununla birlikte Vergi Usul Kanunu Taslağı'nda daimi işyeri tanımına yönelik yer alan düzenleme dikkate alındığında, taslağın yasalaşmasının ve uygulamaya konulmasının hibrit uyumsuzluklarla mücadelede etkili olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akçaoğlu, E., (2015). BEPS Eylem 7: İşyeri Statüsünden Yapay Yollarla Kaçınmanın Önlenmesi, Uluslararası Vergi Hukuku Konferansları Serisi 5 Vergilendirmede Matrah Aşındırma ve Kar Kaydırmanın (BEPS) Önlenmesi: Politika, Hukuk, Eylem. Konuşma Metni. 27 Kasım 2015, Anamed, İstanbul.
- Armağan, R., (2007). Türkiye'de Gelir ve Kurumlar Vergisi Oranlarında İndirimin Vergi Gelirleri Üzerine Etkileri. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.
- Ates, L., (2017). Assessing BEPS: Origins, Standards, and Responses – Turkish Report for the 2017 Annual IFA Congress, Rio De Janeiro, Brazil (November 15, 2016). IFA Cahiers de Droit Fiscal International, Vol. 102A (2017). SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3059414>
- Barsch, S.E., (2017). AB Vergiden Kaçınmaya Karşı Paket: OECD/G20 BEPS Eylem Planı İle Karşılaştırma. Dolaysız Vergilerin Dolanılmasıyla Mücadelede AB'deki Güncel Durum ve Türkiye. (VEHUP, Marmara Üniversitesi ile işbirliği içinde 06.02.2017'de İstanbul'da düzenlediği II. Uluslararası Kongresinden derlenen çalışma) 2018, On İki Levha Yayıncılık.
- Bhogal S., Swanson K., (2017). ATAD II: the revised EU rules on hybrid mismatches. <http://www.taxjournal.com/>.
- Bilici, N., (2011). Vergi Hukuku. Seçkin Yayıncılık. Hukuk Kitapları Dizisi. 26. Baskı.
- English, B., Woodhouse, M., (2016). Addressing hybrid mismatch arrangements A Government discussion document. First published in September 2016 by Policy and Strategy, Inland Revenue, PO Box 2198, Wellington 6140. ISBN 978-0-478-42436-2
- European Commission (EC), (2016). Council Directive Amending Directive (EU) 2016/1164 as regards hybrid mismatches with third countries. Strasbourg, 25.10.2016. COM(2016). 2016/0339(CNS). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A52016PC0687>.
- EY Global Tax Alert Library, (2017). ECOFIN agrees on Directive addressing hybrid mismatches with non-EU countries.
- Erdem, T., (2015). Türk Bakış Açısıyla BEPS: Türkiye'nin Geldiği Yer Nedir? Vergilendirmede Matrah Aşındırma ve Kar Kaydırma. Şubat 2018. Beta Basım ve Yayımları.
- Ferhatoğlu, E., (2015). BEPS Projesinin Vergi Anlaşmaları Hukukunda Hibrit Finansal Araç Sorununa Etkisi. Vergi Sorunları Dergisi. Sayı: 326.

- Göktuna, E.D., (2017). Türk Vergi Hukuku Mevzuatı ile AB'nin Vergiden Kaçınmaya Karşı Paketi'nin Karşılaştırılması. (VEHUP, Marmara Üniversitesi ile işbirliği içinde 06.02.2017'de İstanbul'da düzenlediği II. Uluslararası Kongresi), 2018, On İki Levha Yayıncılık.
- Güngör, A.F., (2015). Vergi Mükelleflerinin Bakış Açısıyla BEPS: Mükellefin Beklentileri Neler Olabilir? ("Vergilendirmede Matrah Aşındırma ve Kar Kaydırmanın (BEPS) Önlenmesi: Politika, Hukuk, Eylem" başlıklı Beşinci Uluslararası Vergi Konferansında sunulan ve tartışılan tebliğlerin derlendiği çalışma) Vergilendirmede Matrah Aşındırma ve Kar Kaydırma. Şubat 2018. Beta Basım ve Yayım.
- HMRC (HM Revenue and Customs), (2017). Updated Guidance – March 2017 1 Intm Guidance Hybrid and Other Mismatches.
- Küçük E.Ö., Küçük E., (2017), Küresel Vergi Yönetimi: Yeni Ortak Hukuka Doğru. Siyaset, Ekonomi Ve Yönetim Araştırmaları Dergisi. Ekim 2017, Cilt:5, Sayı:5.
- Molenaars, M., (2017). Ecofin agrees to extend the scope of the EU hybrid mismatch rules. <https://www.stibbe.com/en/news/2017/march/ecofin-agrees-to-extend-the-scope-of-the-eu-hybrid-mismatch-rules>.
- OECD, (2012). Hybrids Mismatch Arrangements: Tax Policy And Compliance Issues March.
- OECD, (2013). Addressing Base Erosion and Profit Shifting, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/978.926.4192744-en>
- OECD, (2014), Neutralising the Effects of Hybrid Mismatch Arrangements, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/978.926.4218819-en>
- OECD, (2015). Preventing the Artificial Avoidance of Permanent Establishment Status, Action 7 – 2015 Final Report, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/978.926.4241220-en>.
- Özgenç, A.S., (2016). Vergi Anlaşmalarının Kötüye Kullanılması-Anlaşma Alışverişi – On iki levha yayıncılık. 1. Baskı, İstanbul.
- Remeur, C., (2017). Hybrid mismatches with third countries. EPRS | European Parliamentary Research Servicei.
- Smith, F., (2014). "Asset protection in multinational enterprises – where to now?: Implications for asset protection planning in multinational enterprises from the OECD's work on BEPS", The Multinational Business Review, Vol. 22 Issue: 4, pp.351-371.
- Vanik, M., (2017). (Reverse) Hybrid Entity Mismatches in EU. Master thesis International Business Taxation Track: International Business Tax Law – Business Organizations and Strategies Tilburg School of Law Tilburg University. <http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=144384>
- Venetkoski, L., (2017). EU Approach to Elimination of Hybrid Mismatch Arrangements. Analysis under the Objectives of EU Anti-Tax Avoidance Policy. Master's thesis Tilburg University. LLM International Business Tax Law, 2016–2017, ANR 778364.
- Vergi Usul Kanunu Tasarısı, <https://korunanmuhasabe.com/vergi-usul-kanunu-yasa-tasarisi-taslagi-yayimlandi/> adresinden ulaşılabilir.
- Vijver A., (2015). International double (non-) taxation: comparative guidance from European legal principles, in EC Tax Review, Vol. 24, no. 5.
- Yaltı, B., (2015). BEPS'in Hukuki Araçları: Yumuşak Hukukun İçinde mi, Ötesinde mi? ("Vergilendirmede Matrah Aşındırma ve Kar Kaydırmanın (BEPS) Önlenmesi: Politika, Hukuk, Eylem" başlıklı Beşinci Uluslararası Vergi Konferansında sunulan ve tartışılan tebliğlerin derlendiği çalışma) Vergilendirmede Matrah Aşındırma ve Kar Kaydırma. Şubat 2018. Beta Basım ve Yayım.